

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno u lipanju, 2023.

HERMENEUTIKA BIBLIJSKE APOKALIPTIKE

Jon K. Paulien

Jon K. Paulien profesor je novozavjetne egzegeze i teologije, specijalist za Ivanove spise, na Sveučilištu Loma Linda i rukopoloženi pastor Crkve adventista sedmog dana. Na početku svoje karijere nekoliko je godina služio kao pastor u New Yorku a zatim više od dvadeset godina predavao je novozavjetnu egzegezu i tumačenje na Sveučilištu Andrews. Od 2007. – 2019. služio je kao dekan Fakulteta za religiju na Sveučilištu Loma Linda. Autor je brojnih knjiga i znanstvenih članaka, od kojih je najznačajnija *Decoding Revelation's Trumpets: Literary Allusions and Interpretation of Revelation 8:7–12*.

SAŽETAK

U ovome članku iznosimo praktične smjernice za uspješan pristup biblijskoj apokaliptici, naročito Knjizi proroka Daniela i Ivanovom Otkrivenju. Ukratko razmatramo pristupe tumačenju biblijske apokaliptičke literature. Zatim opisujemo osnovna obilježja apokaliptičkog teksta. Slijedi razmatranje metoda i općih načela tumačenja tekstova s posebnim osvrtom na simbolizam. Ova hermeneutička načela primjenjujemo na nekoliko oglednih tekstova iz Knjige proroka Daniela i Otkrivenja Ivanovog. Obnavljanje značenja koje su ovi apokaliptički tekstovi imali za svoje izvorne čitatelje može pružiti jasniju sliku istina koje Bog želi da razumijemo i danas.

Ključne riječi: apokaliptika; apokaliptička proročanstva; historicistička metoda; apokaliptička simbolika; Daniel; Otkrivenje.

Uvod

Crkva adventista sedmog dana rođena je i njegovana unutar biblijskih apokaliptičkih proročanstava Daniela i Otkrivenja. Adventistički pioniri su već za vrijeme formiranja Crkve ova proročanstva stavili u njezino središte. Učinili su to iz nekoliko razloga: (1) Daniel i Otkrivenje sačinjavaju velik dio sadržaja koji adventističku teologiju čini jedinstvenom u kršćanskom svijetu. (2) Ove apokaliptičke knjige glavni su dio srži adventističkog identiteta i misije, a posebice su dio uvjerenje da će adventni pokret igrati ključnu ulogu u pripremi svijeta za skori Isusov povratak. (3) Apokaliptični osjećaj da Bog kontrolira povijest ovom je pokretu ulijevao povjerenje za nastavak rada, čak i kad je članova bilo malo a poteškoće su bile velike. (4) Osjećaj približavanja kraju ovog svijeta, potaknut proučavanjem Daniela i Otkrivenja, bio je veliki poticaj da se ova poruka u kratkom vremenskom razdoblju prenese cijelome svijetu.

1. Nedavni izazovi

Nagađanja

Unutar posljednjeg naraštaja pojavio se niz izazova u adventističkom razumijevanju Daniela i Otkrivenja. Neki ljudi, koji su željeli proširiti naše razumijevanje ili uvesti posebno žarište u ova proročanstva, ponudili su spekulativne primjene proročanstava na povijest. Na primjer, tijekom 1990-ih nekoliko je evanđelista naučavalo da skakavci iz Otkrivenja 9. poglavlja predstavljaju mornaričke helikoptere koji su se koristili tijekom tadašnjeg Zaljevskog rata. Drugi su nastojali koristiti apokaliptiku kao osnovu za određivanje datuma Isusova dolaska ili drugih događaja na kraju vremena, pogrešno se usredotočujući na godine kao što su 1964., 1987., 1994. i 2000. Nepovjerenje u ova spekulativna nastojanja u tumačenju dovelo je do toga da su neki počeli propitivati valjanost naših temeljnih vjerovanja.

Alternativni pristupi

Drugim adventistima su pak postali privlačni alternativni pristupi apokaliptičkim tekstovima. Preteristički pristup, popularan među znanstvenicima, postavlja se prema Danielu i Otkrivenju kao prema porukama za njihovo izvorno mjesto i vrijeme, a ne kao božanski određen slijed budućih događaja. Božji narod ima koristi od ovih knjiga, kažu oni, ali ne zbog pogleda na to gdje se nalaze u tijeku povijesti, već zbog primjene duhovnih načela izvučenih iz teksta na kasnije okolnosti. Ovaj pristup tretira apokaliptičku književnost kao da je jednaka Evanđelju po Mateju ili Poslanici Rimljanima.

Znatno drugačija alternativa vidi apokaliptiku prvenstveno kao područje koje se bavi samo kratkim vremenskim razdobljem koje je još uvijek u budućnosti. Neki adventistički biblijski znanstvenici, premda odbacuju dispenzacijski oblik futurizma, populariziran bes-selerom Hala Lindseyja, *Late Great Planet Earth* i novijom serijom *Left Behind*, ipak traže

razumijevanje posljednjeg vremena u svakom kutku Daniela i Otkrivenja. Glavna motivacija za upotrebu futurističkog pristupa je „relevantnost“, potraga za adventističkom porukom koja se izravnije obraća aktualnim problemima u svijetu nego što to naizgled čine prvotne primjene. Pristupi tumačenju Daniela i Otkrivenja koji značenje većine tekstova ograničavaju na događaje posljednjih vremena, međutim, dosljedno su dokazali da tvrde puno više od onoga što mogu dati. Adventistički oblici futurizma teže alegorizmu dvostruke ili višestruke primjene koja gubi dodir s izvornim okvirom i kontekstom proročanstava.

Postmodernizam

Još jedan izazov za prvotno razumijevanje Daniela i Otkrivenja proizlazi iz velike filozofske promjene u zapadnom iskustvu, koja se ponekad naziva postmodernizmom. Počevši od 1960-ih godina, većina je mladih ljudi u zapadnim zemljama odbacila sveobuhvatna rješenja svjetskih problema. Oni dovode u pitanje i vjersku sigurnost i znanstveno pouzdanje svojih prethodnika. Čini se da je apokaliptičku zamisao detaljnog i urednog pregleda povijesti teško shvatiti, a još teže u nju povjerovati. Iako postmodernisti lakše vjeruju u Boga nego njihovi *baby boomer* roditelji, teško im je zamisliti da itko ima detaljan uvid u to kakav je to Bog zapravo. Povjerenje koje su adventistički pioniri imali u svoje mjesto u povijesti čini im se kao da više nije ukorak s vremenom.

Postmodernizam je izazvao opravdanu zabrinutost zbog „modernističkog“ samopouzdanja s kojim su evanđelisti i učitelji u prošlosti trubili o prilično upitnim tumačenjima proročanstava. Neki su brzopleto promicali osobna stajališta kao apsolutne istine. No, naše vlastito neznanje o aspektima „šire slike“ nije razlog za poricanje postojanja te šire slike. Iako možda ne znamo istinu u njezinoj punini, ona je utjelovljena u Isusu Kristu i dovoljno otkrivena u Njegovoj Riječi da nam omogući smislen odnos s Njime. Povijesna apokaliptika dio je te objave.

Rezultat

Posljedica ovih i sličnih izazova jest da neki adventisti svoju pozornost sve manje obraćaju na povijesni adventistički pristup apokaliptici. Liberalni, konzervativni, kao i stari i mladi, podjednako eksperimentiraju s alternativnim pristupima i preispituju tradicionalne. Ovo zanemarivanje apokaliptičkih proročanstava nije neutralna stvar, jer to stvara radikalnu, premda nenamjernu, promjenu srži poruke Crkve adventista sedmog dana. Proročko propovijedanje sve se više prepušta evanđelistima, dok se tjedne propovijedi više usredotočuju na društveno-znanstvene uvide i narativno pripovijedanje.

Naša svrha

Cilj je ovog članka ponuditi praktične smjernice za uspješan pristup biblijskoj apokaliptici. Takve smjernice tumačima mogu pomoći u izbjegavanju krajnosti u pretpostavkama, dok

istodobno cijene odgovarajući oprez spram postmodernizma. Kad se prema biblijskom tekstu odnosimo s poštovanjem, otkrit ćemo da on potvrđuje najbolje dijelove temeljnog adventističkog identiteta, pri čemu također upućuje na nove uvide koji upečatljivo govore današnjem svijetu.

2. Kakva je apokaliptika

Riječ *apokalipsa* izvedena je iz uvodne rečenice Knjige Otkrivenja (Otkrivenje 1,1) i znači „otkrivenje“ ili „otkrivanje“. Koristi se za opisivanje biblijskih spisa sličnih Danielu i Otkrivenju. Značajna zbirka usporedivih djela postojala je u drevnom judaizmu, npr. Etiopski Henok/ Knjiga proroka Henoka, 4. Ezrina i 2. Baruhova. Apokaliptičke knjige koriste oblik narativa kako bi otkrile stvari o Bogu koje nadilaze sposobnost razumijevanja putem naših pet osjetila, stvari poput nebeskih stvarnosti i tijeka povijesti koji vodi do Božjeg spasenja na kraju svijeta. Ova otkrića piscu ponekad pripočuju bića s drugog svijeta, poput anđela ili dvadeset i četiri starješine iz Otkrivenja.

Svjetonazor

Apokaliptički svjetonazor prikazuje Božju sveobuhvatnu kontrolu nad poviješću. U apokaliptikama je svijet prikazan kao zao, kao tlačitelj pod očiglednom kontrolom Sotone i njegovih ljudskih suučesnika. No, Bog će uskoro uništiti sadašnji svjetski poredak i zamijeniti ga novim i savršenim poretom sličnim onome koji je vladao u Edenu. Posljednji događaji u povijesti uključuju teški sukob između starog poretka i Božjeg naroda, ali njegov ishod nikada nije bio upitan. Bog će moćnim činom suda osuditi zle, nagraditi pravedne i ponovno stvoriti svemir.

Već kratak osvrt pokazat će da su mnoga temeljna adventistička vjerovanja utemeljena na biblijskoj apokaliptici. Za adventiste Daniel i Otkrivenje nisu marginalna djela. Ona su temelj adventističkog svjetonazora i njegovog koncepta Boga. Za adventiste bi odbacivanje ovog stava kao beznadno zastarjelog značilo inauguraciju temeljne promjene u adventističkom načinu razmišljanja. Svrha je ovog poglavlja prikazati metodu za proučavanje apokalipse koja otkriva biblijsku namjeru. Prava biblijska vjera ne postoji bez dubokog poštovanja prema nakani božanskih i ljudskih pisaca biblijskog teksta.

Proročanstvo i apokaliptika

Obilježja proročanstva i apokaliptike. Biblijska proročka literatura može se podijeliti na dvije glavne vrste: opće proročanstvo koje predstavljaju Izaija, Jeremija, Amos i drugi, i apokaliptičko proročanstvo, predstavljeno Danielom i Otkrivenjem.¹ Opće proročanstvo, ponekad poznato i kao „klasično proročanstvo“, prvenstveno se usredotočuje na prorokovo vlastito vrijeme i mjesto, a povremeno nudi i pogled unaprijed, na „Dan Gospodnji“ u posljednje

¹ Apokaliptički dijelovi Danielove knjige uključuju Danielova viđenja u poglavljima 2, 7-9 i 11-12. Poglavlja 24-27 u Izaiji smatraju se često, zajedno sa Zaharijom 9-14, „proto-apokaliptičkim“ poglavljima.

vrijeme. Apokaliptičko proročanstvo, s druge strane, vidi povijest kao božanski vođen niz događaja koji vodi do, i uključuje, konačne događaje povijesti Zemlje. Opće proročanstvo obično se usredotočuje na kratkoročni pogled, dok apokaliptičko ima dalekosežni pogled. Primarni fokus općeg proročanstva jesu neposredne okolnosti. Primarni fokus apokalipse jest završetak posljednjeg vremena.

Apokaliptička proročanstva se bave dugim razdobljima ljudske povijesti, uključujući glavna Božja djela spasenja unutar te povijesti. Opća proročanstva, koja su napisana kako bi utjecala na ljudski odgovor, obično su uvjetovana reakcijama ljudi i naroda. S druge strane, apokaliptička proročanstva su bezuvjetna i odražavaju Božje predznanje o Njegovoj konačnoj pobjedi i uspostavi Njegovog vječnog kraljevstva. Ključno načelo tumačenja je, dakle, odrediti koja su biblijska proročanstva općenite naravi, a koja su apokaliptična. Nakon što se odredi žanr, može se poduzeti odgovarajući pristup.

Karakteristike općeg i apokaliptičkog proročanstva

Opće proročanstvo

Izmiješani sadašnji događaji
i događaji posljednjeg vremena

Kratkoročni pogled

Dvostruko ispunjenje

Neposredni fokus

Pogled na mjesne okolnosti

Uvjetno

Apokaliptičko proročanstvo

Niz povijesnih događaja

Dugoročni pogled

Jednostruko ispunjenje

Fokus na posljednjem vremenu

Cijeli opseg povijesti

Bezuwjetno

Glavni čimbenik ovog određivanja odnosi se na vrijeme i učestalost ispunjenja. Po samoj svojoj naravi, apokaliptički vremenski slijed je ograničen na jedno ispunjenje: kao predviđanje povijesti koje se proteže cijelim vremenskim razdobljem, od prorokovog vremena pa sve do kraja. Ovdje nema mjesta za dvostruka ili višestruka ispunjenja. Premda nadahnuti pisci određene aspekte proročanstva (kao što je „kamen“ iz Daniela 2. poglavlja) mogu kasnije primijeniti na različite načine, izvorno značenje proročanstva kao cjeline je potpuno u svom jednokratnom ispunjenju. Opće proročanstvo, kao što je Joel 2,28-32, s druge strane, može se lako primijeniti na izvorne okolnosti, ali i na slične okolnosti u budućnosti. Novija učenja izvan adventističkog okruženja, čini se, uglavnom podržavaju ovu razliku.

Historicistička metoda

Povijesni slijed apokaliptike naveo je adventističke pionire da, u skladu s gotovo svim protestantskim komentatorima do tog vremena, u tumačenju Daniela i Otkrivenja koriste metodu tumačenja poznatu kao historicizam. Historicistička metoda podrazumijeva da se proročanstva iz Daniela i Otkrivenja ispunjavaju u povijesnom vremenu kroz slijed događaja koji se protežu od vremena proroka do uspostave Božjeg kraljevstva na kraju svijeta. Ova je metoda bila kamen temeljac adventističkog tumačenja apokalipse.

Nedavna su istraživanja pokazala na koji je način stoljećima stara metoda historicizma ustupila mjesto dispenzacijskom futurizmu te znanstvenijem preterizmu.² Historicizam je uvelike diskreditiran jer su mileriti 1842. i 1843. godine s općeg iščekivanja blizine Kristovog dolaska prešli na pokušaj određivanja njegovog točnog vremena. Nakon što je prošlo vrijeme koje je odredio „sedmomjesečni pokret“ pod vodstvom Samuela Snowa, milerističke metode su, kao i sam Miller, postale predmetom ismijavanja koje se u nekim znanstvenim krugovima nastavlja i dandanas.

Iako je historicizam u popularnoj svijesti zamijenjen preterizmom i futurizmom, on zapravo nije mrtav. On i dalje živi u prilagođenom i djelomično obnovljenom obliku u crkvama koje su svoju vjeru izgradile na Millerovom nasljeđu. Ponekad biva narušen određivanjem datuma i ljudskom sklonošću da veću pozornost posveti povijesti i novinama nego egzegezi biblijskog teksta. Uravnoteženo historicističko tumačenje svoj poticaj crpi iz biblijskog teksta, a ne iz mode ili vanjskih pretpostavki.

3. Zdrave metode tumačenja

Bog ljude susreće tamo gdje se nalaze

Općeprihvaćeno načelo tumačenja Biblije jest da Bog susreće ljude tamo gdje se nalaze. Drugim riječima, Sveto pismo je dano u vremenu, mjestu, jeziku i kulturi određenih ljudskih bića. Pavao, koji je bio vrlo obrazovan, Božju objavu izražava na drugačiji način od ribara Petra. Ivan piše jednostavnim i jasnim grčkim jezikom. S druge strane, pisac Poslanice Hebrejima koristi možda najsloženiji i najknjiževniji grčki jezik u cijelom Novom zavjetu. Tako je sveta Riječ bila izražena kroz kulturnu krhkost ljudskih bića, na način razumljiv svakom slušatelju. Kako bismo ispravno razumjeli Bibliju, trebamo tumačiti svaki ulomak u smislu njegovog izvornog konteksta koliko god je to nama danas moguće.

Iako je ovo načelo istinito za Bibliju općenito, odnosi li se ono na sveobuhvatne povijesne sljedove apokalipse? Je li Bog uzeo u obzir Danielov i Ivanov jezik, vrijeme i mjesto kad im je davao viđenja koja su zapisali u svojim knjigama? Doista, jest. Biblijska apokaliptika je također susrela Božji narod tamo gdje se nalazio. Knjiga Otkrivenja trebala je imati smisla za onoga koji čita i za one koji slušaju (Otkrivenje 1,3). Viđenje Krista koristilo se jezikom Ivanove prošlosti, Staroga zavjeta, kao primarnim izvorom svoje simbolike.

2 Vidi Arasola, Kai. 1990. *The End of Historicism: Millerite Hermeneutic of Time Prophecies in the Old Testament*. University of Uppsala Faculty of Theology: Sigtuna, Švedska.

Bog ljude susreće tamo gdje se nalaze i u Danielu. Bog Nabukodnozoru u Danielu 2. poglavlju pomoću idola prikazuje buduća svjetska carstva. Ovo je u to vrijeme i na tom mjestu imalo smisla, jer su poganskom kralju svjetski narodi bili svijetli i sjajni pandani bogova koje su štivali. S druge strane, za hebrejskog proroka Daniela, svjetski narodi bili su poput opakih, grabljivih zvijeri koje ranjavaju njegov narod (Daniel 7. poglavlje). Osnovna poruka obaju viđenja je ista: Bog kontrolira povijest (Daniel 2,21; 7,26-27).

Dakle, Bog se u viđenju u Danielu 7. poglavlju ponovno oslanja na prorokovo znanje i okruženje. Ovog puta, umjesto simbolike izvučene iz babilonskog svijeta, čini se da viđenje oblikuje slično narativu o stvaranju iz 1. i 2. poglavlja knjige Postanka. Bog opisuje Danielovu budućnost kao novo stvaranje. Slijed povijesti u prva dva Danielova viđenja je otprilike isti (Daniel 2,45; 7,17), no pri svom izboru slika Bog se susreće s apokaliptičkim piscima tamo gdje se oni nalaze.

Načelo da Bog susreće ljude tamo gdje jesu, čak i u apokaliptičkoj literaturi, ima niz općih hermeneutičkih implikacija.

1. Kad se Bog objavljuje, On uvijek govori jezikom prorokova vremena, mjesta i okolnosti. To znači da u našem proučavanju apokaliptičke književnosti uvijek moramo početi s izvornim vremenom, mjestom, jezikom i okolnostima. Božje značenje za današnje vrijeme neće proturječiti poruci koju je prvenstveno stavio u viđenje.

2. Svrha apokaliptičkih viđenja nije samo zadovoljiti ljudsku znatiželju o budućnosti. To je poruka o Božjem karakteru i djelovanju. Proučavati apokaliptiku samo kao ključ za otključavanje budućnosti znači propustiti njezinu poruku o Bogu koji želi da ga njegov narod upozna.

3. Apokaliptika je usmjerena na ljude. Njezina je svrha utješiti i poučiti Božji narod na Zemlji. Iako su se pojedini u nekom ulomku možda ticale drugog vremena i mjesta, Bog ga je koristio da ponudi snažnu poruku nade i upozorenja izvornim primateljima ulomka. Ta poruka nade i upozorenja duhovno je značajna kroz povijest za svakog čitatelja ovih viđenja. Dok povijesni slijed ulomka ima samo jedno ispunjenje, veća poruka nade i upozorenja primjenjiva je na sva vremena i na sva mjesta.

Viđenje i tumačenje

U svjetlu ovih činjenica, međutim, treba razlikovati vrijeme apokaliptičkih viđenja i vrijeme njihovih tumačenja. U viđenju prorok može putovati od Zemlje do Neba i kretati se naprijed i natrag od prošlog vremena do kraja vremena. Viđenje nije nužno smješteno u prorokovo vrijeme i mjesto. No, kad se viđenje naknadno objasni proroku, objašnjenje gotovo uvijek dolazi u pravo vrijeme, na pravo mjesto i u prave okolnosti vidioca.

Ovo načelo jasno vidimo u Danielu 2. poglavlju. Dok viđenje kipa vodi Nabukodonozora do kraja povijesti Zemlje, Danielovo objašnjenje viđenja čvrsto je utemeljeno u Nabukodonozorovom vremenu i mjestu. Tumačenje počinje izravnom, nedvosmislenom tvrdnjom: „... ti si glava od zlata (Daniel 2,38).“ Nabukodonozoru je tada rečeno da niz kraljevstava koja slijede dolaze u vrijeme „poslije tebe“ (2,39).

Kao što je bio slučaj u Danijelu 2. poglavlju, apokaliptičko proročanstvo u 7. poglavlju podijeljeno je u dva dijela: opis viđenja (Daniel 7,2-14) i objašnjenje viđenja, koje je dano na jeziku, u vremenu i mjestu proroka (7,15-27). Dakle, kad god viđenje prelazi u tumačenje, na priložena objašnjenja mora se primijeniti načelo „Bog susreće ljude tamo gdje jesu“. Ovo ima snažne implikacije za tumačenje teških apokaliptičkih tekstova kao što je Otkrivenje 17,7-11.

Opća načela tumačenja

Unatoč Božjoj namjeri nade i upozorenja, apokaliptika je često postajala „sigurno utočište“ onima koji određuju vremena i spekulantima. Dvosmislenost apokaliptičkog simbolizma olakšava učitanje ideja, koncepata i potreba u taj simbolizam. Kako možemo zaštititi vlastito proučavanje apokaliptike od nagađanja? Kao vodič nam može poslužiti pet općih načela. Ona tvore ono što ponekad nazivam „životnom hermeneutikom“, cjeloživotnim procesom dopuštanja Svetom pismu da ima svoj utjecaj na naš život, umjesto da jednostavno služi našim vlastitim potrebama i ciljevima.

Molitva i nepovjerenje u sebe. Kad pristupamo bilo kojem biblijskom tekstu, osobito apokaliptičkom, važno ga je proučavati u kontekstu mnogo molitve te sa stavom nepovjerenja u sebe. Po naravi nam nedostaje poučljivog duha (Jeremija 17,9). Istinsko znanje o Bogu ne dolazi iz puke intelektualne potrage ili akademskog proučavanja (Ivan 7,17; 1. Korinćanima 2,14; Jakov 1,5). Proučavanje apokaliptičkih tekstova stoga treba započeti iskrenom molitvom da nas Duh Božji otvori za istinu bez obzira na cijenu. Biblija tek tada može uistinu postati naš učitelj, a ne naš sluga.

Koristite različite prijevode. Svaki prijevod ima svoja ograničenja i slabosti te u određenoj mjeri odražava pristranosti prevoditelja. Takva se ograničenja mogu svesti na najmanju moguću mjeru međusobnim uspoređivanjem nekoliko prijevoda. Tamo gdje se većina prevoditelja slaže, značenje temeljnog grčkog ili hebrejskog teksta vjerojatno je prilično jasno i prijevod se može sigurno pratiti.

Usredotočite se na jasne tekstove. Većinu svog proučavanja provedite u jasnim tekstovima Svetoga pisma. Jasni tekstovi učvršćuju čitatelja u velikim središnjim temama biblijske poruke, štiteći tumača od zlouporabe dvosmislenih tekstova. Važna zaštita u proučavanju knjiga kao što su Daniel i Otkrivenje, dakle, jest ne učiniti ih jedinim fokusom nećijeg proučavanja Biblije. Najbolje ih mogu razumjeti tumači koji su čvrsto utemeljeni na jasnim, središnjim učenjima Biblije.

Usredotočite se na općenito čitanje. Većinu svog proučavanja provedite čitajući Bibliju, umjesto da pretražujete konkordancije. Kad biblijske knjige čitate od početka do kraja, tada biblijski pisac kontrolira redosljed i tijek materijala. Široko čitanje Biblije, dakle, tumaču daje sigurnost u namjere izvornih pisaca. S druge strane, kad koristimo konkordanciju, kontroliramo kuda idemo i što učimo. Iako je proučavanje uz konkordanciju vrijedan alat, postoji opasnost od gubitka pogleda na šumu usred svih stabala. Široko čitanje Biblije drži naš pogled usredotočenim na širu sliku.

Kritika ravnopravnih stručnjaka. Obratite posebnu pozornost na procjenu vaših kolega (ljudi koji proučavaju Bibliju jednako pažljivo kao i vi), osobito onih koji se s vama ne slažu, ili

koji su kompetentni u izvornim jezicima i egzegetskim alatima. Jedan od najvećih problema u razumijevanju Biblije je to što svatko od nas ima prirodnu sklonost samozavaravanju (Jeremija 17,9). Dobar protuotrov za samoobmanu je stalno podvrgavanje vlastitog razumijevanja provjerama drugih ljudi koji se jednako ozbiljno trude razumjeti te tekstove. Oni koji uranjaju u širu sliku Biblije, koja proizlazi iz širokog čitanja jasnih tekstova, ispravljenju aktivnim slušanjem drugih, za posljedicu će imati dvije velike koristi: držat će se podalje od opasnosti senzacionalizma i namještanja datuma te će uživati u prekrasnom osjećaju sigurnosti i identiteta koji dolazi nakon što bolje razumijemo postojano i pouzdano Božje djelovanje u ljudskoj povijesti.

Otkrivanje apokaliptičkih sljedova

Dok se Daniel i Otkrivenje uglavnom smatraju apokaliptičkim knjigama, nijedna nije potpuno apokaliptička u užem smislu te riječi. Daniel sadrži niz priča u proznom narativnom stilu, posebice u poglavljima 1, 3-6 i 10. knjiga Otkrivenja sadrži sedam poslanica napisanih sedmorim crkvama u Maloj Aziji (Otkrivenje 2. i 3. poglavlje). Iako su mnogi komentatori u ovim pismima vidjeli povijesni slijed, to možda nije primarna svrha teksta.

Oznake sljedova. Značajan pokazatelj apokaliptičkog povijesnog slijeda jest prisutnost promjena u riječima, frazama ili vremenima (radi praktičnosti, sve ove sljedove nazivam oznakama) koje upućuju na sukcesivni tijek vremena, događaja ili institucija. U Danielu su takve oznake slijeda same po sebi obično dovoljan dokaz apokaliptičkog slijeda. Na primjer, u 2. poglavlju jasno je da viđenje počinje u Nabukodonozorovo vrijeme, i na njegovu mjestu, zbog izjave „ti si glava od zlata“ (Daniel 2,38). Pojmovi (oznake slijeda) „poslije tebe“ (2,39), „drugi“ (2,39) i „konačno“ (2,40) označavaju uzastopna kraljevstva koja će slijediti nakon Nabukodonozorovog kraljevstva. Nakon ove četiri faze slijedi peta, miješano kraljevstvo od željeza i gline (2,41). Vrhunac viđenja i njegova tumačenja dolazi „u vrijeme ovih kraljeva“ (2,44). Dolazak Božjeg kamenog kraljevstva posljednji je događaj viđenja, onaj koji privodi kraju cijeli tijek povijesti. Viđenje u Danielu 2 je, dakle, apokaliptičko proročanstvo s jasnim povijesnim slijedom, od vremena Nabukodonozora do kraja zemaljske povijesti. Daniel 7. poglavlje nudi slične oznake slijeda.

Oznake sljedova su također korisne za prepoznavanje apokaliptičkih sljedova u Otkrivenju. Sedam truba, na primjer, sadrže niz vremenskih razdoblja. Postoji razdoblje od pet mjeseci (Otkrivenje 9,5-10), zatim od 42 mjeseca (11,2), razdoblje od 1260 dana (11,3) i razdoblje od tri i pol dana (11,9,11). Sekvencijalna narav truba snažno je potvrđena nizom uzvika 'jao' nakon četvrte trube (8,13; 9,12; 11,14). Peta, šesta i sedma truba se ne pojavljuju samo kao slijed vremena već je svaki od njih dovršen prije nego što sljedeći započne. Ovo je snažna paralela s Danielovim apokaliptičkim sljedovima.

Uvođenje likova. Još jedan značajan pokazatelj povijesnog slijeda u Otkrivenju je književna strategija koju bismo mogli nazvati uvođenje likova. Pisac knjige Otkrivenja dosljedno kroz cijelu knjigu općenito uvodi likove prije nego što opiše njihove postupke u vrijeme viđenja. Drugim riječima, kad se lik prvi put pojavi u knjizi, postoji opći opis izgleda lika i često nekoliko prethodnih radnji, nakon čega slijedi opis radnji koje lik poduzima u kontekstu vremena i mjesta na kojem se viđenje odvija. Ti ulomci koji uvode likove obično pokazuju jasne oznake slijeda.

U 11. poglavlju Otkrivenja, na primjer, dva svjedoka su predstavljena opisom njihova izgleda i općim opisom njihovih karakteristika i postupaka. Dok se u ovom uvodu koriste sadašnje i buduće vrijeme, jasno je da on vremenski prethodi vizionarskom opisu koji slijedi (11,7-13). Događaji od 7. retka nadalje dolaze tek kad se navrší 1260 dana iz 3. retka. U Otkrivenju 13,1-7 postupci morske zvijeri prije konačnog sukoba opisani su u aoristu (prošlom vremenu). Priča se zatim pomiče u sadašnje i buduće vrijeme da bi opisala kako će zvijer i njezini saveznici djelovati na kraju povijesti (13,8-10.12-18). Dakle, kad se apokaliptički lik prvi put pojavi u tekstu, prije glavnog viđenja obično postoji sažeti opis njegovog „pedigrea“ ili radnji. Tako su radnje tog lika prikazane u dvije ili više faza.

Starozavjetni korijeni

Čitajući knjigu Otkrivenja potpuno uranjamo u ozračje Starog zavjeta. Iako Otkrivenje nikada izravno ne navodi Stari zavjet, ono na njega opetovano aludira jednom riječju ovdje ili drugom frazom tamo.

Jedan od najboljih načina za otkrivanje apokaliptičkih sljedova u Otkrivenju jest prepoznavanje strukturalnih aluzija na dijelove Starog zavjeta koji sadrže različite nizove događaja. Na primjer, glavne strukturalne paralele sa sedam truba uključuju stvaranje, pošasti iz Izlaska i Jerihonsku bitku. Svaka od ovih starozavjetnih pozadina uključuje niz dana ili događaja, što znači da se trube također trebaju shvatiti kao niz događaja.

4. Apokaliptički simbolizam

Apokaliptika koristi simbole kako bi prenijela istinu. Po samoj svojoj naravi simboli imaju dvostruko značenje. Postoji doslovna namjera, primarno značenje koje neki izraz ima u svakodnevnom životu, a zatim postoji i druga namjera. Doslovno značenje upućuje mimo sebe, na drugo značenje koje je vidljivo samo u odnosu na prvo. Ova dva značenja mogu biti čak suprotna! U knjizi Otkrivenja lav je janje, smrt je pobjeda, a žrtva je pobjednik!

Ova činjenica istodobno čini apokaliptičke knjige i teškima za razumijevanje i bogatima potencijalnim značenjem. Isti simbol može imati različita značenja u različitim kontekstima. Kako bismo ispravno protumačili simbol, moramo usporediti njegova mnoga moguća, ponekad i proturječna značenja, s književnim kontekstom u kojem se koristi.

Simbolizam je glavni odabir riječi u Danielovim viđenjima, kao što se vidi već na samom početku. U Danielu 2,45 strategija Nabukodonozorovog sna/viđenja izražena je na sljedeći način: „Veliki je Bog saopćio kralju što se ima dogoditi.“ Viđenje u Danielu 2 je slikovit prikaz događaja koji će se dogoditi u Nabukodonozorovoj sadašnjosti i budućnosti. Grčki prevoditelj Daniela koristi riječ *semaino* („pokazao je“) kako bi izrazio da je Bog „simbolizirao“ kralju što će se dogoditi u budućnosti.

Knjiga Otkrivenja počinje jasnom aluzijom na drugo poglavlje Daniela. Otkrivenje 1,1 nastavlja se na Daniela 2,45 i njegov koncept *semaino*. Ova aluzija na Danielovo 2.

poglavlje jasno pokazuje da je cijela knjiga Otkrivenja oblikovana simbolizmom kao primarnim načinom komunikacije. Riječi Otkrivenja treba uzeti kao simbolične ili figurativne, osim ako pažljivo istraživanje ne pokaže da se jezik mora shvatiti u doslovnom smislu.

Tipovi simbola

Kako se pristupa tumačenju simbola? Najbolji odgovor na ovo pitanje nalazi se u uvodu komentara Knjige Otkrivenja G. K. Bealea.³ Beale potiče tumača Otkrivenja na prepoznavanje načina na koji funkcioniraju različite vrste simbola. Metafora je, na primjer, „namjerno prekoračenje granica značenja riječi“. Kad tko kaže, kao što je Isus rekao, „Petar je stijena“, ta izjava prekoračuje granicu između živog bića i neživog predmeta. Karakteristike objekta, stijene, primjenjuju se na čovjeka, Petra. No iako metafora prelazi granice i Petra i stijene, Petrov je opis tom figurom obogaćen.

Dok je metafora *Petar je stijena* prilično jednostavna, Beale se slaže da simboli često imaju višestruka značenja te se time opiru jednostavnosti usporedbe. Na primjer, pojam vode u Otkrivenju može biti metafora za prehranu (pozitivno: Otkrivenje 22,17; negativno: 8,11), za moć i uništenje (9,14; 17,15) i za nešto što oblikuje barijeru (16,12; možda 21,1). U takvim slučajevima, kontekst u kojem se simbol nalazi obavješćuje čitatelja o tome koje od mnogih mogućih značenja treba primijeniti.

Nakon što se dano značenje simbola uspostavi u određenom dijelu knjige, to se *isto značenje obično ponovno upotrebljava* za taj simbol i kasnije u knjizi, osim ako kasniji kontekst ne zahtijeva drugačije razumijevanje. Tamo gdje značenje simbola nije navedeno u tekstu važno je istražiti način na koji se taj simbol koristi drugdje u Bibliji te u ostaloj drevnoj literaturi. Čitatelji Daniela i Otkrivenja takvim podacima mogu pristupiti u egzegetskim komentarima i izvorima poput biblijskih rječnika, znanstvenih leksikona i konkordancija.

Drugi je način tumačenja simbola ispitivanje *stupnja podudarnosti* između slike potaknute simbolom i ograničenja koje postavlja doslovni subjekt tog simbola. U metafori „George je vuk“, Georgeova ljudskost isključuje vučje osobine kao što su krzno, šiljate uši i veliki zubi. Osim ako George ne pokazuje takve karakteristike u znatno većoj mjeri od većine ljudi, vjerojatno je da je njegova usporedba s vukom ograničena na neki aspekt vučjeg ponašanja, a ne na njegov izgled.

Kako se može otkriti prisutnost simbola? Beale navodi najmanje šest načina. (1) Formalno povezivanje dviju riječi potpuno različitog značenja: „sedam svijećnjaka sedam je crkava.“ (2) Korištenje ključnog opisnog pojma kako bi se čitatelja upozorilo na prisutnost nekog neobičnog značenja: „*tajanstveno* značenje sedam zvijezda“. (3) Prisutnost vrlo male vjerojatnosti da se simbol namjerava doslovno tumačiti: „Pojeo sam knjigu.“ (4) Izjava koja bi bila nečuveno lažna ili kontradiktorna ako se shvati doslovno: „moja dva svjedoka su dvije

3 Beale, G. K. 1999. *The Book of Revelation: A Commentary on the Greek Text*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Co. Str. 55-58.

masline i dva svijećnjaka.“ (5) Kontekst koji doslovno tumačenje čini nevjerojatnim. (6) Jasna i ponovljena figurativna uporaba iste riječi na drugim mjestima u knjizi. Beale primjećuje da je tumačima posljednji način vjerojatno najdosljednija pomoć.

Upotreba brojeva u apokaliptici

Još jedan aspekt apokaliptičkog simbolizma koji Beale spominje jest poraba brojeva koji se vrlo često koriste kao simboli. Beale primjećuje da je sedam broj potpunosti, dok četiri predstavlja proširenje tog koncepta na nešto univerzalno ili svjetskih razmjera. Dvanaest predstavlja jedinstvo u različitosti, kao u jednom narodu Izraelu koji se sastoji od dvanaest plemena. Deset također predstavlja potpunost. Pored očite porabe brojeva, knjiga Otkrivenja često je organizirana prema obrascu četvorki i sedmica. Dakle, u Otkrivenju tumač ne samo što treba obratiti pozornost na brojeve u knjizi već također treba prebrojati i grupe simbola, koji zahvaljujući tome mogu imati prošireno značenje.

Područje numeričkog simbolizma kojim se Beale ne bavi jest poraba načela godina-dan za tumačenje vremenskih razdoblja u Danielu i Otkrivenju. Iako su ovo načelo stoljećima jasno obrazlagali tumači Biblije, najbolji trenutni tretman ove teme može se pronaći u spisima Williama Sheae.⁴ Kad se neobična vremenska razdoblja, poput 1260 dana, 1335 dana, ili poput jednog vremena, dva vremena i pola vremena, pojavljuju u biblijskoj apokaliptici, kako se ta razdoblja tumače? Kao doslovni dani ili kao simboli jednakog broja godina? Postoji snažna egzegetska osnova za tumačenje dana kao simboličnih. Na primjer, Daniel 9,24-27 odnosi se na proročansko razdoblje od 70 tjedana. Unutar tih „tjedana“ Jeruzalem i hram trebaju biti ponovno izgrađeni, trebao bi doći Mesija te biti odsječen ili ubijen. Nije moguće očekivati da će se svi ovi događaji dogoditi unutar godinu i pol dana.

Mogućnost simbolizma ‘godine za dan’ u Danielu je utemeljena na dva aspekta tumačenja Daniela. Prvi počiva na nečijem vjerovanju u pretkazujuća proročanstva. Nijedno nenadahnuto ljudsko biće nikada nije uspjelo točno predvidjeti događaje stotinama godina u budućnosti. Drugi se također temelji na datiranju knjige u šesto stoljeće. Ako je Knjiga proroka Daniela napisana u šestom stoljeću prije Krista, a mali rog se poistovjećuje s Rimom, a ne s Antiohom Epifanom, tada Danielova proročka razdoblja moraju trajati barem nekoliko stoljeća. Uzeta u smislu doslovnog vremena, Danielova proročka razdoblja ne bi obuhvaćala čak ni manji dio te povijesti.

Unutar teksta, kako ističe Shea, *prva* značajka ovih vremenskih razdoblja koja upućuje na njihovu simboličku narav jest njihov simbolički kontekst. Na primjer, 2300 večeri i jutara iz Daniela 8. poglavlja nalaze se u okruženju koje sadrži razne druge simbole, kao što su ovan, jarac, četiri roga i mali rog (usp. Daniel 7,21.25). *Druga* posebna značajka ovih vremenskih razdoblja je simbolična narav jedinica u kojima se obično navode, „večeri i jutra“ umjesto dana, „jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena“ umjesto tri i pol godine. *Treće*, vremenska

4 Shea, William H. 1992. *Selected Studies on Prophetic Interpretation*, rev. izd. Daniel and Revelation Committee Series, sv. 1. Silver Spring, MD: Biblical Research Institute. Str. 67-110; idem, Daniel 7-12. Boise, ID: Pacific Press Publishing Association, 1996. Str. 40-44.

razdoblja su izražena u količinama koje Hebreji inače ne bi koristili za datiranje nekog događaja u budućnosti. Uobičajeno bi rekli da je događaj šest godina, četiri mjeseca i dvadeset dana u budućnosti (iako je takva točna specifičnost rijetka), a ne 2300 dana. U Svetom pismu proročanstva 'dan za godinu' okarakterizirana su neobičnim brojevima kao što su 1260 dana, 70 tjedana i 42 mjeseca.

Postoje li jasni primjeri odnosa između dana i godina u drevnim vremenima? Biblijski govoreći, načelo godina-dan izričito je navedeno u klasičnim proročanstvima Brojeva 14,34 i Ezekijela 4,6. U Brojevima 14.34, Gospodin kaže Mojsiju da će 40 dana, koliko su uhode istraživale obećanu zemlju, biti proročanske naravi u odnosu na 40 godina, koliko će Izrael lutati pustinjom. U Ezekielu 4,4-8 prorok treba ležati ukupno 430 dana kako bi predstavio 430 godina, koliko su Izrael i Juda bili neposlušni Božjoj volji (razdoblje monarhije). U svakom od ovih slučajeva dan jasno predstavlja godinu.

Hebrejski koncept jedne godine za jedan dan ugrađen je u koncept subotnje godine. Tjedna subota postala je osnova za sedmogodišnji poljoprivredni ciklus (Izlazak 23,10-12). Sedme godine zemlja je trebala mirovati kako bi „imala subotu odmora“ (Levitski zakonik 25,4-5). Subotnja je godina jasno oblikovana po uzoru na tjednu subotu, prema načelu 'godina za dan'. Dakle, u apokaliptičkim sljedovima prisutnost neobičnog oblika numeriranja (kao što je „2300 večeri i jutara“ ili „jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena“ ili „1260 dana“) obično treba shvatiti u svjetlu načela godina-dan.

5. Pregled nekoliko oglednih tekstova

Daniel 7. poglavlje

Sedmo poglavlje Danielove knjige sadrži prvo viđenje, posredovano izravno samom Danielu. Kao i pripovijesti koje prethode ovom poglavlju, viđenje je napisano na aramejskom jeziku (hebrejski se koristi od osmog do dvanaestog poglavlja). Sedmo poglavlje je na mnogo načina središnja točka Danielove knjige, što ga čini dobrim primjerom ulomka za naše kratko proučavanje apokaliptičkog tumačenja.

Slično kao u drugom poglavlju, viđenje u Danielu 7. poglavlju uvodi se „formulom viđenja“ (Daniel 7,1; usp. 2,28), nakon čega slijedi objašnjenje viđenja (7,15-27; usp. 2,36-45). Oba ulomka govore o četiri kraljevstva (2,37-40; 7,17), od kojih su neka označena brojevima, „prvo“, „četvrto“ i tako dalje (2,39-40; 7,4.5.7). U oba je viđenja četvrti element numeriran (2,40;7,7), uključuje željezo i koristi jezik kojim opisuje drobljenje. Oba viđenja doživljavaju vrhunac konačnom uspostavom Božjeg kraljevstva (2,44-45; 7,27). Bog koji je dao ova viđenja koristio je načelo rekapitulacije kako bi jasnije prenio svoja otkrivenja.

Između sedmog i drugog poglavlja postoje i brojne razlike. U sedmom poglavlju nema dugačke pripovijesti koja vodi do viđenja. Još jedan novi element je sila malog roga koji čupa tri roga i govori hule (Daniel 7,8). Tu je i scena nebeskog Suda (7,9-14), s Pradav-

nim i sa Sinom čovječjim. Dakle, u tumačenju 7. poglavlja korisno je usporediti ga i suprotstaviti 2. poglavlju koje je široko priznato kao povijesni slijed.

Postoje li oznake slijeda koje ukazuju na apokaliptički povijesni slijed u Danielu 7? Nekoliko takvih oznaka zaslužuje našu pozornost. Prije svega, tri puta se ponavlja formula viđenja: „Noću u viđenju pogledah.“ Ona se pojavljuje u 2., 7. i 13. retku. Time se viđenje dijeli na tri dijela ili scene: (1) nemani iz mora (Daniel 7,2-6), (2) četvrta neman i osuda (7,7-12), (3) Sin čovječji (7,13-14). Postoji dodatna formula koja najavljuje kronološku progresiju, u slobodnom prijevodu NIV-u prevedena kao „tamo preda mnogom“ ili „poslije toga“, ali dosljednije i jasnije u NASB-u kao „gle“. Ovaj se izraz (aramejski: *waaru*) nalazi u recima 5, 6, 7, 8 (dva puta) i u retku 13. Kombinacija ovih dvaju jezičnih znakova dovodi do sljedeće strukture viđenja:

<p>Scena 1: (Daniel 7,2-6) Nemani iz mora
r. 4: Lav
r. 5: Medvjed
r. 6: Leopard</p> <p>Scena 2: (Daniel 7,7-12) Četvrta neman i Sud
r. 7: Neopisana neman
r. 8: Deset rogova
r. 8: Mali rog
 Scena Suda (9-10)
 Presuda (11-12)</p> <p>Scena 3: (Daniel 7,13-14) Sin čovječji
r. 13: Sin čovječji prilazi prijestolju
Prima vlast, čast i kraljevstvo (14)</p> |
|---|

Daniel 7. poglavlje jasno pokazuje apokaliptički obrazac niza povijesnih događaja ili institucija koji svoj vrhunac doživljaju s Božjim kraljevstvom (Daniel 7,13-14.26-27). Iako poglavlje ne upućuje otvoreno na početnu točku viđenja, snažan skup paralela s 2. poglavljem nagovještava da je početna točka Babilon u vrijeme proroka (vrijeme Baltazara, Nabukodonozorova unuka). Sedmo poglavlje bi, dakle, bilo potpuni povijesni slijed koji pokriva veliki dio povijesti, od Danielovog vremena do Božjeg kraljevstva na kraju povijesti.

Dodatne oznake slijeda pojavljuju se u objašnjenju viđenja iz Daniela 7,15-27. Moć malog roga iz Daniela 7 proizlazi izravno između deset rogova koji su dio četvrte nemani (Daniel 7,7: „...imaše deset rogova“). Premda je ukorijenjen u četvrtoj nemani, mali rog dolazi nakon deset rogova koji sami niču nakon što se uspostavi četvrto kraljevstvo (7,24). Dakle, postoji niz koji se odvija unutar objašnjenja slikovitog prikaza četvrte nemani.

Opis malog roga navodi sljedeće karakteristike i radnje: (1) govori hule (Daniel 7,8.20); (2) vodi rat protiv Svetaca i pobjeđuje ih (7,21); (3) po karakteru se razlikuje od karaktera ranijih kraljeva, koji su bili političke naravi (7,24); (4) govorenje velike hule se u 25. retku tumači kao govorenje „protiv Svevišnjega“; (5) rat protiv svetaca je redefiniran kao „zatiranje svetaca“ (7,25);

(6) „pomišljat će da promijeni blagdane i zakone,“ a to je nešto što samo Bog treba činiti (2,21), i (7) za razdoblje tijekom kojeg će on dominirati svecima kaže se da traje „jedno vrijeme, dva vremena i polovinu vremena“ (7,25). Unutar adventističkog učenja postoji dugogodišnji konsenzus da četiri glavna kraljevstva iz Daniela 2. i 7. poglavlja predstavljaju Babilon, Medo-Perziju, Grčku i Rim, paralelno s očiglednijim slijedom u Danielu 2. Sličan konsenzus je postojao i oko toga da moć malog roga u Danielu predstavlja srednjovjekovno papinstvo koje se po karakteru razlikovalo od svjetovnih sila na Zemlji, koje je progonilo svece, promijenilo Deset zapovijedi, posebno subotu, i više od tisuću godina dominiralo zapadnom Europom.

Dakle, viđenje iz Daniela 7. poglavlja ne dodaje toliko nove elemente ranijem viđenju koliko razrađuje njegove kasnije faze: vrijeme nakon četvrtog kraljevstva, a prije uspostave Božjeg vječnog kraljevstva. U Danielu 7, dakle, imamo apokaliptičko proročanstvo koje razmatra isti osnovni povijesni slijed kao 2. poglavlje, koje teče od vremena proroka do uspostave Božjeg kraljevstva na kraju povijesti. Jedini razlog za dovođenje ovog scenarija u pitanje postojao bi ako ova proročanstva ne bi bila napisana prije događaja, nego da su rezultat pobožne povijesti nakon događaja, napisana oko 165. prije Krista. Dakle, za adventistički nauk je odlučujuće pitanje, u vezi s hermeneutikom Daniela, vrijeme kada je knjiga napisana, a obranjeno je njezino datiranje u šestom stoljeću.

Otkrivenje 12. poglavlje

Istu metodologiju korištenu u tumačenju Daniela treba primijeniti i na knjigu Otkrivenja. Ona mora uključivati traženje oznaka slijeda, uvođenje likova i starozavjetne aluzije koje upućuju na povijesni slijed. Primjer takvog načina procjene nalazi se u materijalu koji slijedi o Otkrivenju 12. poglavlju. Nakon analize 12. poglavlja koje je - kad je u pitanju Otkrivenje - relativno jednostavno, ukratko ćemo ispitati i jedan zbujujući tekst, onaj iz Otkrivenja 17.

Dobar razlog za odabir 12. poglavlja Otkrivenja kao oglednog ulomka za proučavanje jest to što se na njega općenito gleda kao na središte i ključ cijele knjige. Adventisti su, po tradiciji, razumijevali 12. poglavlje Otkrivenja kao apokaliptičko proročanstvo o tri uzastopna stupnja kršćanske povijesti. Prvi je događaj Krista iz prvog stoljeća (Otkrivenje 12,1-5). Treći je posljednja bitka između Zmaja i Ostatka (12,17). Drugi je veliko srednje razdoblje od 1260 godina papinske prevlasti u srednjem vijeku i kasnije.

Napominjemo da 12. poglavlje uključuje dvije oznake slijeda koje označavaju protok vremena. U Otkrivenju 12,6 Bog je ženu u pustinji hranio 1260 dana. U Otkrivenju 12,14 o njoj se brine jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena, što je vjerojatno isto razdoblje kao i u Otkrivenju 12,6. Dakle, Otkrivenje 12 ne opisuje jedan događaj, već značajan vremenski period.

Ovaj dojam se pojačava kad čitatelj shvati da je tajnoviti izraz „jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena“ (Otkrivenje 12,14) neupitno utemeljen na dva Danielova apokaliptička proročanstva (Daniel 7,25; 12,7). Daljnje proučavanje dovodi do otkrića da se 12. poglavlje Otkrivenja cijelo vrijeme nadovezuje na Daniela. Zmaj iz Otkrivenja 12,3-4 ima nekoliko

obilježja zvijeri iz Daniela 7 i malog roga (Daniel 7,7.24; 8,10). Rat na Nebu iz Otkrivenja 12,7-9 sadrži nekoliko aluzija na tekst iz Daniela (Daniel 10,13.20-21; 12,1). Ovo velikodušno korištenje Danielovih apokaliptičkih proročanstava pojačava dojam da bi se 12. poglavlje Otkrivenja trebalo tumačiti na sličan način.

Najposlije, Otkrivenje 12 sadrži niz obilježja likova karakterističnih za tipične vremenske sljedove. Prvo, žena se pojavljuje na Nebu, odjevena suncem, s mjesecom pod nogama i krunom od dvanaest zvijezda na glavi (12,1). Ovi simboli podrazumijevaju da se ženino „obiteljsko stablo“ temelji na starozavjetnoj slici čestite žene kao simbola vjernog Izraela (Izaija 26,16-17; 54,5; 66,7-14; Hošea 2,14-20). No, u petom retku ona djeluje u kontekstu viđenja iz Otkrivenja 12. poglavlja, rađajući muško dijete koje je naširoko poznato kao simbol Isusa. Dakle, njezin karakter i njezini postupci, opisani u Otkrivenju 12,1-2, jasno prethode radnjama iz petog retka. Nakon što je rodila dijete (12,5) videna je kako na dulje vrijeme bježi u pustinju (12,6). Dakle, iskustvo žene u Otkrivenju 12,1-6 zapravo je opisano u tri faze: (1) vrijeme njezina pojavljivanja i trudnoće, (2) vrijeme rađanja i (3) vrijeme bijega u pustinju.

Drugi lik koji je predstavljen u ovom poglavlju je Zmaj (Otkrivenje 12,3-4) koji predstavlja đavla ili Sotonu (12,9). Zmajovo početno djelovanje u kontekstu viđenja opisano je u Otkrivenju 12,4, u kojem on čeka pred ženom nastojeći proždrijeti njezino dijete čim se rodi. Znanstvenici se uvelike slažu da Zmajev napad na muško dijete u Otkrivenju 12,5 predstavlja Herodov pokušaj uništenja djeteta Krista ubijanjem svih beba u Betlehemu (Matej 2,1-18). No, opis Zmaja, kao što je bio slučaj i sa ženom, potječe iz vremena prije događaja opisanih u viđenju.

Zmajovo podrijetlo se vidi u glavama i rogovima Daniela 7 (Otkrivenje 12,3). Utjelovljen je u kraljevstvima svijeta koja su u službi Sotone. Njegovo podrijetlo, zapravo, seže sve do Edena („stara zmija“ — Otkrivenje 12,9.15). Prije napada na ženu njegov rep odnosi trećinu zvijezda s Neba i baca ih na Zemlju (12,4).

No Zmaj nije uništen kada muško dijete pobjegne (r. 5). Zmaj progoni Ženu u pustinju (12,13-16) i na kraju zarati s Ostatkom njezina potomstva. Tako je Zmaj u 12. poglavlju zapravo opisan kroz četiri uzastopne faze: (1) njegov napad na trećinu zvijezda (12,4); (2) njegov napad na muško dijete (12,4-5); (3) njegov napad na samu Ženu (12,13-16); i, konačno, (4) njegov rat protiv Ostatka. Karakter i postupci i Žene i Zmaja nagovješćuju uzastopna razdoblja povijesne apokalipse.

Treći lik predstavljen u ovom poglavlju je muško dijete, Ženin sin. Uvođenje ovog lika jedinstveno je po tome što se ne usredotočuje na prethodne radnje ovog muškog djeteta, već na radnju izvan vremena viđenja. Koristeći buduće vrijeme, On je opisan kao Onaj koji će „vladati svim narodima željeznim žezlom“ (Otkrivenje 12,5). Ova aluzija na Psalam 2,9 opisuje Isusovu sudsku ulogu na kraju vremena. Već sljedeći izraz vraća se u proročku prošlost, „njezino Dijete bi doneseno k Bogu i njegovu prijestolju“. Tako se u Otkrivenju 12,5 spominje rođenje, uzašašće i konačna pobjeda Isusa Krista.

Ove nas oznake u tekstu upućuju na apokaliptički slijed sličan onima iz Daniela 2. i 7. poglavlja. Viđenje počinje prorokovim vremenom i u fazama se kreće do posljednje bitke u povijesti Zemlje.

1. faza: Isusovo i Ivanovo vrijeme. Posljedica je Zmajeva napada u Otkrivenju 12,4-5 odvajanje Žene od Djeteta. On biva uzet u Nebo, a ona bježi u pustinju, pod Božju zaštitu, ali još je na Zemlji (12,6). Kad muško dijete stigne na Nebo, ondje izbija rat, s posljedicom da Zmaj i njegovi anđeli gube svoje mjesto na Nebu i bivaju *zbačeni* na Zemlju (12,7-9). Kada se to izbacivanje dogodilo? Deseti redak jasno govori o istoj točki u vremenu kao i rat spomenut u redcima 7-9. „Sad je nastupilo spasenje i snaga i kraljevska vlast našega Boga i vlast njegova Pomazanika, jer je *zbačen* tužitelj naše braće.“ (dodan naglasak)

Vrijeme rata na Nebu vrijeme je u kojem su Božje kraljevstvo i Kristov autoritet jasno uspostavljeni (Otkrivenje 12,10). U Knjizi Otkrivenja to se dogodilo kad je Janje ustoličeno pri Njegovom uzašašću na Nebo (Otkrivenje 5,5-6, usp. 3,21, Djela 1,9-11). Jezik Otkrivenja 12,7-9, međutim, također podsjeća na Otkrivenje 12,4, gdje je Zmaj trećinu zvijezda zbacio s Neba na Zemlju. No, taj se događaj dogodio prije Kristova rođenja, a rat iz Otkrivenja 12,7-9 dogodio se nakon uzašašća. Dakle, u dva odvojena događaja u ovom poglavlju dolazi do zbacivanja s neba: jedan je prije Kristovog rođenja (12,4), a drugi nakon Njegovog uzašašća (12,7-10).

U kojem je trenutku prije Kristova rođenja Zmaj pomeo trećinu zvijezda s Neba na Zemlju? Tradicionalni adventistički odgovor je „prije stvaranja“. Točno vrijeme te radnje nije spomenuto u ovom poglavlju, ali snažna se naznaka nalazi u Otkrivenju 13,8, gdje je Janje opisano kao „zaklano od postanka svijeta“. Ovaj komentar u cijeloj knjizi ne nalazi kontekst, osim ako Zmajevu djelovanje u Otkrivenju 12,4 ne predstavlja taj iskonski napad na Jaganjca. Dakle, premda je rat na Nebu iz Otkrivenja 12,7-9 jasno prikazan u kontekstu križa, on je ipak odjek onog ranijeg sukoba.

Isus je, dakle, za vrijeme svog zemaljskog života sudjelovao u ratu koji je započeo na Nebu prije Njegova dolaska na Zemlju (Otkrivenje 12,3-4). Svojim uzašašćem Isus uspostavlja svoje kraljevstvo i s Neba zbacuje „tužitelja braće“ (12,7-10). Jezik Otkrivenja 12,7-12 podrazumijeva da nakon događaja Krista Sotona više nema utjecaja na nebeska razmatranja. Zanimljivo je primijetiti da, dok se Zmaj pojavljuje u sve četiri faze sukoba u 12. poglavlju, Isusovi su postupci, izraženi u slikama muškog Djeteta, Jaganjca, Krista i vjerojatno Mihaela, ograničeni na drugu fazu, na vrijeme Isusova rođenja, života, smrti, uskrsnuća, uzašašća i vladavine na Nebu (12,5-10).

2. faza: Široki raspon kršćanske povijesti. Otkrivenje 12,12 vraća naš fokus na ženu na Zemlji. Njezino progonstvo u pustinju predstavljeno je u Otkrivenju 12,6, i sada ona postaje fokus đavla/Zmaja koji je ljut zbog svog zbacivanja i spoznaje da „ima samo malo vremena“. Otkrivenje 12,12-16 služi kao most između Isusovog i Ivanovog vremena (1. faza) i konačnih događaja zemaljske povijesti (3. faza). Ukratko opisuje koji su, u Božjim očima, ključni događaji u povijesti, od vremena križa do događaja koji prethode Drugom dolasku.

Zbačen s Neba, Zmaj progona ženu u pustinju (Otkrivenje 12,13). Kroz apokaliptički jezik saznajemo da je nakon Isusova uzašašća na Nebo Crkva preuzela najveći teret Sotoninog gnjeva na Zemlji (12,13-16).

Jezik Otkrivenja 12,13-16 podsjeća na nekoliko starozavjetnih izvještaja: viđenje u Danielu 7, izlazak iz Egipta te iskušenje i pad u Edenskom vrtu. Izraz „jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena“ podsjeća na Daniela 7,25, kao što to čini i sedam glava i deset rogova Zmaja

koji progona Ženu. U Danielu 7 raspad Rima na deset dijelova prati sila malog roga koja je trebala progoniti i „zatirati Svece Svevišnjega... jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena“ (Daniel 7,25). Jedino vremensko razdoblje u povijesti koje se približno može usporediti s ovim opisom je srednji vijek tijekom kojeg je rimsko papinstvo dominiralo zapadnim svijetom i u tamu potisnulo konkurentne oblike kršćanstva.

„Zmijina usta“ (Otkrivenje 12,15) čitatelja podsjećaju na varljive riječi Zmije iz Edenskog vrta (Postanak 3. poglavlje). Potopne vode koje napadaju Ženu u pustinji (vjernu Crkvu), dakle, predstavljaju prijevarne i uvjerljive riječi, kao i progoniteljsku silu. U srednjem vijeku se u Kristovo ime ljude hranilo nebiblijskim učenjem.

Žena koja bježi u pustinju na dva krila velikog orla (Otkrivenje 12,14) podsjeća čitatelja na iskustvo iz Izlaska u kojem je Bog „na orlovskim krilima“ izveo izraelska plemena iz Egipta (Izlazak 19,4). Dakle, iskustvo Žene koja predstavlja Božji narod izgrađeno je na jeziku starozavjetnog Izraela, i prije i poslije Kristovog vremena.

U Otkrivenju 12,16 „zemlja“ pomaže Ženi. Ovo je daljnja aluzija na Izlazak i Izraelovo iskustvo u pustinji. Pustinja je Izrael zaštitila od „poplavnih voda“, kako od Crvenog mora tako i od egipatske vojske. Ako „more“ također predstavlja naseljeno stanovništvo Zemlje, „zemlja“ ovdje može predstavljati napuštena mjesta u kojima je pravi Božji narod dobio utočište od prijevarnih i od progoniteljskih protivnika: Alpe u Europi tijekom srednjeg vijeka i, kasnije, mjesta kao što su Sjeverna Amerika i Južna Afrika. Pred kraj razdoblja od 1260 godina (od šesnaestog do osamnaestog stoljeća) mnoge su se sile okupile kako bi uzdigle Bibliju i okončale progon Božjeg naroda: reformacija, prosvjetiteljstvo, američka i francuska revolucija te početak velike misionarske ekspanzije u devetnaestom stoljeću. Tijekom ovog razdoblja relativnog mira Zmaj se priprema za svoj posljednji napad (Otkrivenje 12,17).

3. faza: Konačni napad na Ostatak. Otkrivenje 12,17 sažeti je uvod u prikaz velike konačne krize na kraju zemaljske povijesti. To upućuje na činjenicu da u konačnom sukobu postoje dvije strane: jednu predstavlja Zmaj, a drugu Ostatak. No, Zmaj ne reagira odmah na svoj bijes. Umjesto toga, on „je otišao“ ratovati. Zašto? Jer je bio frustriran opetovanim neuspjesima tijekom apokaliptičke povijesti. Nije uspio uništiti Ženino muško Dijete (Otkrivenje 12,3-5), nije bio dovoljno jak da ostane na Nebu (12,8), i nije uspio uništiti samu Ženu (12,16). Zbog opetovanih neuspjeha shvaća da nema snage sam poraziti Božje naume, pa odlučuje u konačni sukob ući sa saveznicima, s morskom i zemaljskom nemanom (Otkrivenje 13,1-18). Ostatak se, stoga, naposljetku suočava s tri protivnika: (1) sa Zmajem, (2) s morskom nemanom i (3) s kopnenom nemanom.

U knjizi Otkrivenja se o Bogu se često govori u znaku broja tri, što predstavlja Oca, Sina i Svetoga Duha (Otkrivenje 1,4-5). Dakle, čini se da su Zmaj, morska neman i zemaljska neman u Otkrivenju 13. poglavlju krivotvorina Svetog Trojstva, alternativa pravom Božanstvu. Trinaesto poglavlje ukazuje na to da će postojati velika, konačna prijevara širom svijeta, u kojoj lažno „trojstvo“ stoji umjesto pravog Boga. Svrha krivotvorine je prevariti svijet. Otkrivenje 12,17 ukratko sažima posljednju fazu Zemljine povijesti, a ostatak knjige Otkrivenja razrađuje taj sažeti uvod.

Dvanaesto poglavlje Otkrivenja, dakle, jasno pokazuje uzastopne faze proročke povijesti karakteristične za povijesni tip apokaliptike koji se nalazi u Danielu 2. i 7. poglavlju. Pažljivo promatrajući oznake u tekstu, piščevu upotrebu uvoda likova, i način na koji se koristi Stari zavjet, otkrili smo tri faze kršćanske povijesti, od Isusovog i Ivanovog vremena do samoga kraja svih stvari. Kad primijetimo da su barem dva glavna lika u ovom poglavlju bila aktivna u vrijeme prije Isusovog rođenja (što ćemo kasnije nazvati nultom fazom), tada postoje ukupno četiri uzastopne faze apokaliptičke povijesti. One se mogu sažeti na sljedeći način:

- 1) Nulta faza: Prije vremena viđenja (Otkrivenje 12,1-4)
 - Izvorni rat na Nebu (4)
 - Zmaj utjelovljuje zemaljska kraljevstva (3)
 - Žena predstavlja starozavjetni Izrael (1-2)
- 2) Prva faza: Isusovo i Ivanovo vrijeme (12,5.7-12)
 - Žena rađa muško Dijete (5)
 - On je uzet na Nebo (5)
 - Rat na Nebu (7-9)
 - Ustoličenje i pobjeda (10-11)
 - Prijelaz (12)
- 3) Druga faza: Zmija napada Ženu (12,6.13-16)
 - Žena od ovog trenutka predstavlja Crkvu (6)
 - Zmaj progona Ženu (13)
 - Ona bježi u pustinju i tamo je zaštićena 1260 dana (6,14)
 - Zmija bljuje vodu da je odnese (15)
 - Zemlja pomaže Ženi (16)
- 4) Treća faza: Zmaj i Ostatak (Otkrivenje 12,17, itd.)
 - Zmaj je ljut i odlazi ratovati (12,17)
 - On poziva saveznike za sukob (13,1-7.11)
 - Nesveto trojstvo vara i progona (13,8-10.12-18)
 - Ostatak odgovara (14,1-13)
 - Isusov povratak (14,14-20)

Otkrivenje 17. poglavlje

Otkrivenje 17. poglavlje, kao cjelina, nije tekst s povijesnim slijedom. Anđeo vodič u viđenju je jedan od anđela sa sedam čaša iz 16. poglavlja (Otkrivenje 17,1), tako da je 17. poglavlje razrada aspekata iz prethodnog poglavlja, koje se događa nakon završetka ljudske kušnje (Otkrivenje 15,5-8). Događaji iz Otkrivenja 17 stoga su iz naše perspektive budućnost, te su povezani sa završnim događajima povijesti Zemlje. Žena, označena kao bludnica, Babilon,

jaše na skrletnoj Zvijeri sa sedam glava i deset rogova (Otkrivenje 17,3). Ova žena je također opisana kako sjedi na mnogim vodama (17,1), čini preljub s kraljevima Zemlje i uzrokuje da se stanovnici zemaljski opijaju vinom njezinih preljuba (17,2).

Nakon što je Ivan opisao izgled i ponašanje žene koju vidi u viđenju (Otkrivenje 17,4-6), anđeo se još jednom obraća Ivanu objašnjavajući mu viđenje. Pritom anđeo ubacuje zanimljiv detalj povijesnog slijeda. Govoreći o sedam glava zvijeri, u 10. retku kaže: „To je i sedam kraljeva od kojih su petorica pala, jedan živi, a posljednji još nije došao.” Ostatak poglavlja uključuje daljnje objašnjenje likova, pojedinosti o viđenju (Otkrivenje 17,3-6) te događaje koji slijede nakon viđenja (17,11-18).

Ključno pitanje jest kako protumačiti redoslijed sedam glava zvijeri (Otkrivenje 17,10). Kada je vrijeme „jednoga [koji] živi”, glave koja dolazi između petero palih i one koja „još nije došla”? Je li to vrijeme Ivana, koji je primio viđenje, ili je to vrijeme samog viđenja, vrijeme pošasti tijekom kojih žena jaše Zvijer i zatim doživljava svoje uništenje?

Odgovor leži u načelu viđenja i njegovog tumačenja koje je ranije artikulirano. „Prorok u viđenju može putovati od Zemlje do Neba i kretati se naprijed-natrag od prošlog vremena do kraja vremena. Viđenje nije nužno smješteno u prorokovo vrijeme i mjesto. No, kad se viđenje kasnije objasni proroku, objašnjenje gotovo uvijek dolazi unutar vremena, mjesta i okolnosti vidioca.” U slučaju 17. poglavlja Otkrivenja, viđenje je ograničeno na retke 3-6a. Preostali dio poglavlja, uključujući 10. redak, sadrži objašnjenje koje Ivanu daje njegov anđeo tumač, jedan od sedam anđela koji su imali sedam čaša (17,1). U Svetom pismu takva se objašnjenja uvijek daju u vremenu, na mjestu i jeziku onoga koji prima viđenje.

Dakle, u trenutku u kojem Ivan piše knjigu Otkrivenja, petorica onih koji su „pali” već su dio prošlosti. Njih je vjerojatno trebalo shvatiti kao pet starozavjetnih supersila koje su tlačile Božji narod: Egipat, Asirija, Babilon, Perzija i Grčka. Ono koje *jest* trebalo bi biti carstvo poganskog Rima, koje je dominiralo svijetom u Ivanovo doba, ono koje smo vidjeli na djelu u 12. poglavlju Otkrivenja. Ono koje tek treba doći bila bi zvijer iz 13. poglavlja, koja se pojavljuje nakon zvijeri iz 12. poglavlja Otkrivenja (Otkrivenje 13,1). Preostaje „osmi” kralj (17,11), koji je „od sedmorice” te se čini da predstavlja posljednju fazu zvijeri, one opisane u Otkrivenju 17. Iako se svi neće složiti s gornjim rješenjem za ovaj težak ulomak, rješenje je barem u skladu sa zdravim načelima tumačenja izvedenim iz samih biblijskih dokaza.

Zaključak

Ovo proučavanje ističe dvije važne točke. Prvo, korištenjem zdravih načela tumačenja možemo imati pouzdaniji uvid u značenje apokaliptičkog proročanstva nego što bi to inače bio slučaj. Možemo prepoznati stvari koje su jasne i stvari koje su manje jasne. Možemo se ujediniti oko stvari koje su jasne i strpljivo naučiti poštivati ​​pogled drugih u područjima koja su manje jasna. Obnavljanje značenja koje su ovi apokaliptički tekstovi imali za svoje izvorne čitatelje i slušatelje može pružiti jasniju sliku istina koje Bog želi da danas crpimo iz ovih tekstova.

Drugo, koliko god se pažljivo radilo s apokaliptičkim tekstovima, neke će zagonetke i pitanja ostati neodgovorenima. Oni potiču znatiželju i pozivaju na daljnje napore da se otključaju Božja fascinantna otkrivenja. Također nas navode na poniznost u načinu na koji dijelimo svoje poglede na teške apokaliptičke tekstove. Moramo priznati da, što se tiče Daniela i Otkrivenja, nismo sve u potpunosti razumjeli i da smo svi putnici na putovanju prema istini koje još nije završilo i koje će, zapravo, doći do svog završetka tek s Kristovim povratkom.

Treće, historicistički pogled ostaje najbolji pristup apokaliptičkom proročanstvu. Na primjer, 12. poglavlje Otkrivenja počinje Isusovim i Ivanovim naraštajem te prelazi na posljednje događaje povijesti Zemlje. Kako povijest napreduje, i dolazi vrijeme ispunjenja, sljedovi i njihovo povijesno ispunjenje postaju sve očitiji (Ivan 13,19; 14,29).

Vjerojatno je istina da nitko od biblijskih pisaca nije predvidio ogromnu duljinu kršćanske ere. Protok vremena otvorio je nove vidike u smislu Gospodinove strpljivosti i svrhe. Budući da je predvidio takvo kašnjenje, ne bi li Bog svoj narod pripremio za shvaćanje velikih događaja kojima će povijest dovesti do njezina vrhunca? Historicizam je utemeljen na uvjerenju da Bog od početka zna kraj, te mu je dovoljno stalo do njegovog naroda da s njime podijeli skicu tih događaja (Izaija 46,9-10; Ivan 16,13). Iako će povijest savršeno jasno govoriti samo iz perspektive Drugog dolaska, postoji blagoslov koji je dostupan i danas svakome tko pokuša razumjeti i slijediti ono što je napisano u Danielu i Otkrivenju (Otkrivenje 1,1-3, usp. Daniel 2,28.45).

Odabrana bibliografija

- Arasola, Kai. *The End of Historicism: Millerite Hermeneutic of Time Prophecies in the Old Testament*. University of Uppsala Faculty of Theology. Sigtuna, Švedska: Datem Publishing 1990.
- Aune, David E. Revelation. 3 sv. *Word Biblical Commentary*. Ur. Barker, David A. i Hubbard, Glenn W. Waco, TX: Word Publishers, 1997-1998.
- Aune, David E., Evans, Craig A. i Geddert, Timothy J. Apocalypticism. *Dictionary of New Testament Background*. Ur. Evans, Craig A. i Porter, Stanley E. Downer's Grove, IL: InterVarsity Press, 2000.
- Beale, G. K. The Book of Revelation: A Commentary on the Greek Text. *The New International Greek Testament Commentary*. Ur. Marshall, I. Howard i Hagner, Donald A. Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999.
- Collins, John J. Apocalyptic Literature. *Dictionary of New Testament Background*. Ur. Evans, Craig A. i Porter, Stanley E. Downer's Grove, IL: InterVarsity Press, 2000.
- Holbrook, Frank B. Ur. *Symposium on Daniel*. Daniel and Revelation Committee Series, 2. sv. Washington, DC: Biblical Research Institute, 1986.
- _____. *Symposium on Revelation*. 2 sv. Daniel and Revelation Committee Series, 6. i 7. sv. Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 1992.

- Paulien, Jon. *What the Bible Says About the End-Time*. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 1994.
- Rodriguez, Ángel M. 2002. *Future Glory: The 8 Greatest End-Time Prophecies in the Bible*. Hagerstown, MD: Review and Herald Publishing Association, 2002.
- Shea, William H. *Selected Studies on Prophetic Interpretation*, rev. izd. Silver Spring, MD: Biblical Research Institute, 1992.
- _____, Daniel. 2 sv. *The Abundant Life Bible Amplifier*. Ur. Knight, George R. Boise, ID: Pacific Press Publishing Association, 1996.
- Stefanovic, Ranko. 2002. *Revelation of Jesus Christ: Commentary on the Book of Revelation*. Berrien Springs, MI: Andrews University Press, 2002.

SUMMARY

The Hermeneutics of Biblical Apocalyptic

In this article, we present practical guidelines for a successful approach to biblical apocalyptic literature, especially the Book of the Prophet Daniel and John's Revelation. We briefly consider approaches to the interpretation of biblical apocalyptic literature. Next, we describe the basic features of the apocalyptic text. This is followed by a consideration of the methods and general principles of text interpretation with special reference to symbolism. We apply these hermeneutic principles to several sample texts from the Book of the Prophet Daniel and the Revelation of John. Recovering the meaning these apocalyptic texts had for their original readers can provide a clearer picture of the truths God wants us to understand today.

Key words: apocalyptic; apocalyptic prophecy; historicist method; apocalyptic symbolism; Daniel; Revelation

Izvornik: Paulien, Jon K. 2005. The Hermeneutic of Biblical Apocalyptic. *Understanding Scripture An Adventist Approach*. Ur. Reid, George W. Silver Spring, MD 20904: Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists. Str. 245-270.

Prijevod: Kristina Sabo